

КРЕДИТОСПРОМОЖНІСТЬ ПОЗИЧАЛЬНИКІВ ЯК ОСНОВНИЙ КРИТЕРІЙ ФОРМУВАННЯ КРЕДИТНИХ ВІДНОСИН

***МАЛІЙ О.Г., К.Е.Н., ДОЦЕНТ, ГУСЕВА Н.І., СТУДЕНТКА,
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ ПЕТРА ВАСИЛЕНКА***

Необхідність кредиту обумовлена передусім закономірностями кругообігу капіталу в процесі відтворення. Відомо, що джерелом кредиту виступають тимчасово вільні грошові ресурси, які обов'язково повинні бути повернуті для виконання притаманних йому функцій в економічній системі. Позичена вартість повинна здійснити кругообіг в процесі відтворення й повернутись назад кредитору. Сучасний кредитний ринок не реагує на потребу в коштах не забезпечених кредитоспроможністю позичальника [2].

Сучасна література приділяє велику увагу питанням визначення кредитоспроможності клієнта, прогнозуванню своєчасного повернення кредиту.

Аналіз сучасних трактовок визначення поняття «кредитоспроможність», дозволив зробити висновок, що серед економістів немає єдиного підходу до визначення даного поняття та чіткого розмежування між категоріями «кредитоспроможність» і «платоспроможність». Засвоєння змісту поняття «кредитоспроможність» та її головних рис стане теоретичною передумовою для наукового розуміння проблеми в цілому [2,3].

По-перше, більшість українських та російських авторів характеризують дане поняття наступним чином: український науковець Л.О. Примостка визначає, що «під кредитоспроможністю позичальника розуміють здатність юридичної чи фізичної особи повністю і в зазначені терміни виконати всі умови угоди»[6].

Російські професори В.І. Колесніков та Л.П. Кролівецька кредитоспроможність визначають як «наявність в позичальника передумов, можливостей отримати кредит та повернути його в строк» [1].

Положення про порядок формування та використання банками України резервів для відшкодування можливих втрат за активними банківськими операціями, затверджено Постановою Правління НБУ

№23 від 25.01.2012 року формулює визначення так: «Кредитоспроможність – наявність у боржника (контрагента банку) передумов для проведення кредитної операції і його спроможність повернути борг у повному обсязі та в обумовлені договором строки» [5].

Кредитоспроможність позичальника визначається кредитною установою з метою зниження ризиків на повернення кредиту, саме тому оцінка кредитоспроможності позичальника є комплексною оцінкою бізнесу позичальника з метою визначення надійності ним отримання прибутку, який є джерелом повернення кредиту. Комплексність оцінки кредитоспроможності позичальника досягається включенням у систему оцінки як оцінки стану платоспроможності позичальника на основі показників платоспроможності підприємства, розрахованих за його фінансовою звітністю, так і якісних показників кредитоспроможності.

Під платоспроможністю підприємства розуміють його здатність своєчасно розрахуватись за усіма поточними зобов'язаннями, включаючи повернення позик [7]. Платоспроможність підприємства забезпечується достатнім рівнем чистого прибутку та оцінюється високою ліквідністю балансу у сукупності зі стабільно позитивними показниками платоспроможності. Рівень платоспроможності оцінюється самим суб'єктом господарювання під час систематичного аналізу фінансового стану підприємства.

Для кількісної оцінки платоспроможності залучаються абсолютні та відносні показники фінансового стану підприємства, які розраховуються за даними балансу і звіту про фінансовий результат роботи підприємства. Абсолютні показники фінансового стану позичальника, які бере до уваги кредитор, повинні надати інформацію про достатність грошового потоку позичальника здійснювати виплати з позики. До таких показників належить:

– показник чистих оборотних активів (робочого часу) як різниця між оборотними активами та поточними зобов'язаннями, тобто це показник фінансування поточної діяльності власним та довгостроковим капіталом, що характеризує можливість розширення операційної діяльності підприємства, а відтак і збільшення прибутковості;

– показники прибутковості (чистий прибуток, прибуток до оподаткування, прибуток від операційної діяльності, чистий грошовий

потік, чистий грошовий потік від операційної діяльності).

Відносні показники діяльності позичальника характеризують:

- стан активів підприємства (показники ліквідності, платоспроможності, майнового стану);
- задовільність структури фінансового капіталу підприємства (показники фінансової стійкості);
- достатність рівня прибутковості (показники рентабельності та самофінансування);
- ефективність використання оборотних активів (показники ділової активності).

Кредитний ризик кредитора депо більший ніж це впливає з показників платоспроможності і для реальної оцінки надійності позичальника залучаються також якісні показники кредитоспроможності. Глибина оцінки окремого позичальника за якісними критеріями залежить від розміру та терміну кредиту.

Якісними показниками кредитоспроможності є загальна характеристика позичальника, яка включає оцінку за напрямками:

- надійність позичальника у поверненні попередніх кредитів за кредитною історією);
- перспективи діяльності на ринку з позиції конкурентоздатності продукції;
- якість виробничого менеджменту в частині вибору стратегічних рішень по розвитку виробництва та здатності пристосування до ринкових умов;
- якість кадрового менеджменту в частині забезпеченості підприємства кваліфікованим персоналом та плинності кадрів;
- оцінка стабільності внутрішнього середовища підприємства.

В Україні критерії оцінки кредитоспроможності підприємства – позичальника визначаються кожним комерційним банком самостійно на основі розробленої системи оцінки позичальника, але всі існуючі системи оцінки побудовані на виправданих часом методах роботи банків розвинених країн та на універсальних рекомендаціях НБУ з оцінки кредитоспроможності.

Основні недоліки існуючих вітчизняних методик оцінки кредитоспроможності підприємства, такі як [4]:

- орієнтація на проведення ретроспективного аналізу фінансово-господарської діяльності позичальника, відсутність в методиках фінансового прогнозу;

– відсутність системи середньогалузевих значень фінансових коефіцієнтів, так система нормативних значень коефіцієнтів, які використовуються при визначенні класу позичальника, не враховують специфічні особливості сільськогосподарської галузі;

– методики вітчизняних банків, направлені на аналіз фінансових показників (платоспроможність, ліквідність, рентабельність) не завжди враховують не фінансову інформацію (кредитна історія позичальника, рівень менеджменту, відповідальність та репутація керівника) та її вплив на якість потенційної позики.

Структура показників оцінки кредитоспроможності потребує обґрунтування та корегування їх порогових значень. Необхідним є включення додаткових критеріїв оцінки, таких як не фінансові (якісні) чинники, а також оцінювання майбутньої кредитоспроможності позичальника.

Література.

1. Банковское дело: Учебник / [В.И. Колесников, Л.П. Кроливецкая и др.]; под ред. проф. В.И. Колесникова, проф. Л.П. Кроливецкой. - [4-е изд.; перераб. и доп.]. - М.: Финансы и статистика, 1999. – 464 с.

2. Малій О.Г. Кредитоспроможність позичальника: особливості аграрної сфери / О.Г.Малій // Економіка АПК. – 2004. – №5. – С. 89-98.

3. Малій О.Г. Методичний підхід щодо визначення ефективності банківського кредитування / О.Г. Малій // Економіка і управління. Науково-практичний журнал. – 2006. – № 5. – С. 102-106.

4. Малій О.Г. Фінансово-кредитні відносини в АПК: [монографія] / О.Г.Малій. – Харків: ХНТУСГ, 2008. – 210 с.

5. Положення про порядок формування та використання резерву для відшкодування можливих втрат за кредитними операціями банків: Затверджено Постановою Правління НБУ від 25.01.2012 № 23 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z0474-00>

6. Примостка Л.О. Фінансовий менеджмент банку: Навч. посібник / Л.О. Примостка. – К.: КНЕУ, 1999. – 280 с.

7. Філіна Г.І. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання. – Навч. пос. / Г.І. Філіна. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 320 с.